

SKOGENS CEREMONIPLATS

Antikvarisk medverkan vid renovering av byggnad och anläggande av ceremoniplats

Skogskyrkogården
Gävle stad och kommun
Gävleborgs län
2017

Ulrika Olsson

Slutrapport
Xlm. Dnr: 342/312
518/312
Lst. Dnr: 433-7124-13

SKOGENS CEREMONIPLATS

Antikvarisk medverkan vid renovering av byggnad och anläggande av
ceremoniplats

Skogskyrkogården
Gävle stad och kommun
Gävleborgs län
2017

Rapport 2017:16
Ulrika Olsson

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Box 746, 801 28 Gävle

Tel 026-65 56 00

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2017

Omslagsbild: Foto: Ulrika Olsson, 2015-09-24

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Antikvarisk slutbedömning.....	5
Lagskydd	5
Historik och beskrivning.....	6
Skadebild	6
Utförda åtgärder.....	12
Rivningsarbeten.....	12
Nyanlagd ceremoniplats	12
Renoverad byggnad.....	15
Panel	15
Fönster.....	15
Dörrar	17
Tak.....	18
Invändigt.....	19
Antikvariska ställningstaganden	19
Tekniska och administrativa uppgifter.....	20
Käll- och litteraturförteckning	20

Figur 1. Skogskyrkogården i Gävle. Ceremoniplatsen är inringad. På flygfotot finns dock de numer rivna byggnaderna fortfarande kvar. De nya ekonomi-byggnaderna syns i fotots högra överkant.

SAMMANFATTNING

Under hösten 2014 till hösten 2015 har en ekonomibyggnad på Skogskyrkogården renoverats i samband med att platsen byggs om till ceremoniplats. Byggnaden uppfördes ursprungligen för att rymma personallokaler såsom lunchrum och omklädningsrum. Till området hörde ytterligare tre byggnader i liknande stil, vilka inom projektet har rivits för att ge plats åt en nyanlagd ceremoniplats. Färdigställandet av ceremoniplatsens markytor skedde 2017. För närmare tekniska beskrivningar från projektets gång hänvisas till arbetshandlingar framtagna av Maxim Arkitekter AB, Gävle samt bygghandlingar från generalentreprenören Didriksen Fina Hus AB, Gävle

Länsstyrelsens tillstånd är daterat 2014-09-23. Beställare är Svenska kyrkan i Gävle. Underentreprenörer har varit Skogmurs El AB, Gävle, Rörfokus Gävle AB, Brynäs Glas AB, Gävle, Takringen Akustikbyggen AB, Gävle samt Wermlands utemiljö AB. Ulrika Olsson, byggnadsantikvarie vid Länsmuseet Gävleborg, anlitas för antikvarisk medverkan.

*Figur 2. Byggnaden sedd från gårdssidan efter avslutade arbeten.
Foto: 2015-09-24.*

ANTIKVARISSK SLUTBEDÖMNING

Arbetena har följt handlingarna som är framtagna av Maxim Arkitekter AB och på vilka länsstyrelsens beslut är fattat. Arbetena är godkända ur kulturhistorisk synvinkel.

LAGSKYDD

Området skyddas av Kulturmiljölagen.

HISTORIK OCH BESKRIVNING

Skogskyrkogårdens område med ekonomibyggnader uppfördes 1964 efter ritningar av Ockelbobördige arkitekten Bernt Nyberg. Här uppfördes tre enkla byggnader, placerade i u-form kring en öppen gård med beläggning av gatsten. Byggnaderna rymde verkstäder, förråd och personallokaler för kyrkogårdsarbetarna. Under 1980-talet tillkom en fjärde byggnad i samma stil som de tidigare. Byggnaden, som uppfördes som bränsleförråd, placerades en bit ifrån de ursprungliga byggnaderna, men inom gården.

Gemensamt för byggnaderna var deras yttre sett till form och material. Fasaderna var till största del slutna och klädda med svartmålad liggande panel. Samtliga yttertak var platta. Under takfoten sträckte sig band av kvadratiska småspröjsade fönster. Personalmatsalen fick förutom dessa fönster även in sitt dagsljus genom ett smalt glasat parti, placerat ungefär i sitthöjd.

Anläggningen var i bruk fram till 2002 då nybyggda ekonomibyggnader i Skogskyrkogårdens nordöstra del togs i bruk. En flera år lång process följde därefter i diskussionen kring bevarande eller rivning av de äldre ekonomibyggnaderna. 2009 fattades beslut kring rivningsförbud för de tre ursprungliga byggnaderna. Därefter vidtog flera års utredningar kring framtida användning av byggnaderna och platsen. Byggnaderna, som sedan 2002 stått utan underhåll var slutligen mycket förfallna. Svenska kyrkan i Gävle presenterade ett förslag om att omvandla ekonomigården till en ceremoniplats, vilket innefattade ett bevarande av personalbyggnaden, men rivning av övriga byggnader. Förslaget godtogs av Länsstyrelsen Gävleborg. Uppdraget att rita ceremoniplatsen gick till Maxim Arkitekter AB i Gävle, som till stor del har byggt vidare på ett formspråk som anknyter till platsen och de tidigare byggnaderna.

SKADEBILD

Området och byggnaderna hade inte varit i bruk sedan 2002 och knappt något underhåll hade skett under dessa år. Samtliga fyra byggnader var i dåligt skick, såväl interiört som exteriört. Tak läckte och fönster, dörrar och fasader var i behov av vård. Interiörerna var i mycket dåligt skick.

Figur 3. Området vid projektstart. Byggnaden i mitten rymde ursprungligen personalutrymmen, och har under detta projekt renoverats. Övriga byggnader har rivits. Foto: 2014-11-09.

*Figur 4: Området vid projektstart. Mitt emot personalbyggnaden, lite utdragen från gårdsplanen, låg bränsleförrådet som byggdes under 1980-talet.
Foto: 2014-11-09.*

*Figur 5. Inför projektstart. Bränsleförrådet i områdets västra del.
Foto: 2014-11-09.*

Figur 6. Området vid projektstart. Ekonomibyggnaderna sedda från öster. Till höger syns byggnaden med personalutrymmen, bränsleförrådet syns längst bort. Foto: 2014-11-09.

Figur 7. Den södra längan vid projektstart. Foto: 2014-11-09.

Figur 8. Vid projektstart, portal i den södra längan. Foto: 2014-11-09.

Figur 9. Den norra längan vid projektstart. Till höger syns byggnaden som renoverats inom detta projekt. Foto: 2014-11-09.

*Figur 10. Bränsleförrådet och den norra längan vid projektstart.
Foto: 2014-11-09.*

*Figur 11. Byggnaden med personalutrymmen innan påbörjad renovering.
Takfotens plåtinklädnad i koppar saknades efter en stöld. Byggnadens
övriga ytskikt var i stort behov av underhåll. Foto: 2014-11-09.*

Figur 12. Byggnaden med personalutrymmen innan påbörjad renovering. Här syns plåtinklädnaden av hörnen, vilken tillkommit under modern tid, samt fönsterbågarnas och fönsterbandens eftersatta skick. Foto: 2014-11-24.

Figur 13. Ragnar Didriksen, Didriksen Fina Hus AB, undersöker panel och fönsterband inför byggstart. Foto: 2014-11-09.

UTFÖRDA ÅTGÄRDER

Rivningsarbeten

De två längorna, placerade i väst/östlig riktning, samt bränsleförrådet, har rivits för att ge plats åt den nya ceremoniplatsen.

Nyanlagd ceremoniplats

Väster om den renoverade byggnaden har en ny ceremoniplats anlagts. Spaljéer av cortenplåt ramar in platsen mot norr och söder. Spaljéerna är placerade i samma läge som de två rivna ekonomilängorna. Armeringsjärnens kvadratiska former ska minna om partierna med fönsterband i de tidigare byggnaderna på platsen. Spaljéerna har öppningar mot söder och norr. Markbeläggningen består av smågatsten, likt tidigare. Den tidigare asfalterade rundeln i gårdens mitt, ska beläggas med grusad asfalt, något som inte var gjort vid besiktningstillfället 2017-10-10. Ytan var asfalterad.

Invid spaljéerna är klätterbuskar planterade i rabatter. Ytorna avgränsas med huggen granit. Framför rabatterna, i stenyrtorna, har träd återplanterats likt tidigare placeringar, det vill säga på rad i väst/östlig riktning.

En nytillkommen konstruktion om sammanlagt åtta plintar håller vajrar som bär hoprullad segelduk, vilken kan rullas ut till ett skyddande tak vid förrättningar och andra evenemang på ceremoniplatsen.

En gång, belagd med smågatsten, leder ner till ceremoniplatsen från parkeringsytorna söder om området. Vid platsen för det rivna bränsleförrådet finns nyanlagda parkeringsplatser. Ytorna här är asfalterade.

Figur 14. Den renoverade byggnaden sedd från väster. Spaljéer omgärdar längs norra och södra sidan, där de tidigare ekonomibyggnaderna tidigare hade sin placering. Nytillkomna plintar håller samman en konstruktion med inrullade segeldukar, vilka är möjliga att rulla ut som ett tak vid förrättningar och dylika evenemang. Foto: 2017-10-10.

Figur 15. Närbild på spaljée med fält av armeringsjärn. Armeringsjärnen i de övre partierna minner om de tidigare byggnadernas fönsterband vid takfoten. Nya träd är planterade i stenläggningen, likt tidigare placeringar. Foto: 2017-10-10.

Figur 16. Den renoverade byggnaden sedd från sydväst. Spaljéen har en öppning ut mot gången mot söder, likt passagen som fanns i tidigare ekonomibyggnad på platsen. Foto: 2017-10-10.

*Figur 17. Den stenlagda gången leder upp till parkeringen söder om ceremoniplatsen. Den tidigare oljepannans skorsten har bevarats.
Foto: 2017-10-10.*

Figur 18. Den asfalterade ytan ska enligt handlingarna beläggas med grusad asfalt, något som ej var gjort vid fototillfället 2017-10-10.

Renoverad byggnad

Panel

Skadad panel på fasaderna har lagats i med nytt virke i samma dimensioner och med samma ytbehandling som omkringliggande ytor. Cirka 18 kvm har lagats i. Nytt virke har återanvänts från fasaderna i de numera rivna byggnaderna. Den i sen tid tillkomna plåtskoningen på byggnadens hörn har tagits bort och de ursprungliga gerade hörnen är nu åter synliga. Fasaderna har målats svarta med Jotuns Trebitt oljelasyr.

Figur 19. Den ursprungliga byggnaden för personalutrymmen efter avslutade arbeten. Foto: 2015-09-24.

Fönster

Av byggnadens 53 fönsterbågar har ungefär hälften renoverats. Resterande bågar var i allt för dåligt skick. De fönsterbågar som var i bäst skick på de numera rivna längorna, har renoverats och återanvänts i aktuell byggnad. Murket virke har lagats i med nytt, det gäller såväl spröjs som karmunderstycken. Totalt har omkring 15 lagningar gjorts på bågar. Bågarna har rengjorts, oljats, kittats och målats svarta med färg av fabrikat Demidekk Ultimate. I uppvärmda delar, som farstu, wc och elcentral har fönstren försetts med nya innerbågar med hela glas. Dessa är inmålade lika de äldre fönsterbågarna.

Isolerglasen i den låga delen har bytts ut till nya likvärdiga glas och fönsterpartiets ovanliggande plåtskoning har nytillverkats i samma utförande som tidigare.

*Figur 20. Fönsterbågar på Didriksens verkstad under renovering.
Foto: 2014-11-28.*

*Figur 21. Renoverade fönsterbågar på plats efter avslutade arbeten.
Foto: 2015-09-24*

Figur 22. Fönsterband med bytta glas och ny plåtskoning. Foto: 2015-09-24.

Dörrar

De två ytterdörrarna som vetter ut mot gårdsplanen mot väster har återanvänts från den högra längan. Dörren på byggnadens norra sidan fick erättas av en ny dörr efter att den blivit skadad under ett inbrott under projektiden. Dörren är klädd med panel likt övriga dörrar. Dörren på den södra sidan är ursprunglig. Samtliga dörrar är målade i svart kulör med färg av fabrikat Demidekk Ultimate.

Figur 23. De två dörrarna som vetter ut mot gårdsplanen. Foto: 2015-09-24.

Tak

Takavvattningen, som leds ner i takets mitt, och ner genom huset, är bytt. Taket har lagts om. Cirka 30 kvm takpanel är bytt. Dessa delar är framförallt koncentrerade kring takets lågdel i mitten. Taket har lagts om med ny tätskiktsduk av typ Mataki. Takfoten har klätts med ny kopparplåt i utförande likt ursprungligt.

Figur 24. Taket efter avslutade arbeten. Foto: 2015-09-24.

Invändigt

Den invändiga planlösningen har delvis förändrats i och med nytillkomna utrymmen i byggnadens sydvästra del. Via den högra dörren, sett från gården, nås en farstu och en offentlig wc. Dessa delar har helt nya ytskikt. Innanför dessa utrymmen finns ytterligare ett litet rum, tänkt att användas för omklädning och dylikt. Från detta rum nås elcentralen, från vilken installationerna hörande till gården styrs.

Omklädningsrummets inredning, samt wc-inredningen i de tidigare utrymmena för wc och tvätt, har rivits ut och avlopp har plomberats. Köksinredningen i den före detta personalmatsalen har lämnats orörd, liksom övriga interiöra ytskikt.

ANTI-KVARISKA STÄLLNINGSTAGANDEN

Vid besiktningen 2017-10-10 var ceremoniplatsens mitt, ”rundel”, asfalterad likt omgivande bilnedfart och parkering. Enligt handlingarna ska ytan beläggas med grusad asfalt. Enligt Svenska kyrkan i Gävle är det ett arbete som kommer att utföras när marken satt sig.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 433-7124-13

Beslutsdatum: 2014-09-23

Länsmuseets dnr: 342/312

Fastighet: Äldre ekonomibyggnad vid Skogens ceremoniplats

Stad: Gävle

Kommun: Gävle

Uppdragsgivare: Svenska kyrkan i Gävle

Projekttid: Hösten 2014 – hösten 2015

Antikvarisk medverkande: Länsmuseet Gävleborg, Ulrika Olsson

Arbetshandlingar: Maxim Arkitekter AB

Generalentreprenad: Didriksen Fina Hus AB, Gävle

El: Skogmurs El AB, Gävle

VVS: Rörfokus Gävle AB

Glas: Brynäs Glas AB, Gävle

Yttertak: Takringen Akustikbyggen AB, Gävle

Mark: Wermlands utemiljö AB, Karlstad

Besiktningsdatum: 2014-11-09

2014-11-28

2014-12-02

2014-12-15

2015-01-08

2015-09-24

2017-10-10

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Tryckta källor

Tidsskriften Arkitektur, nr 4 -1996. Tema: Bernt Nyberg

Arkiv

Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv samt faktarum

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, BOX 746, 801 28 GÄVLE. TEL 026-65 56 00. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE
BESÖKSADRESS: SÖDRA STRANDGATAN 20, GÄVLE